

10 september 2023

ABRAHAM KOOPT EEN GRAF VOOR SARA

Genesis 23

Aan het lange samenzijn van Sara en Abraham is een einde gekomen. Wat hebben zij veel meegemaakt. Hun gezamenlijke levensweg is bepaald niet over rozen gegaan. Die ingrijpende wending, toen Abraham die stem had gehoord en er vast van overtuigd was om deze stem (de stem van God) te volgen. Sara moest mee. Maar ook die onzekerheid waarin zij hebben geleefd door Sara's kinderloosheid en wat dat met beiden moet hebben gedaan. Maar ook die keren koningen Sara aan hun harem wilden toevoegen: Sara en Abraham waren elkaar bijna voorgoed kwijtgeraakt. Maar ook toen die hongersnood. En ook dat gedoe met Hagar en zoon Ismaël die uiteindelijk uit huis zijn geplaatst. Maar nu was het einde van hun gezamenlijke reis gekomen. Tja, het zat er aan te komen op hun hoge leeftijd, maar desalniettemin, of moeten wij misschien zeggen: *juist* door die jarenlange verbondenheid is het wel heel heftig.

We horen dan ook dat Abraham Sara beweent. Dat kan een algemene beschrijving zijn, want hier worden waarschijnlijk bepaalde rouwrituelen mee bedoeld, die gebruikelijk waren bij een overlijden. Elke tijd en elke cultuur heeft zo zijn eigen manier om het laatste afscheid gestalte te geven. Bij het dochtertje van Jairus eeuwen later waren er bijvoorbeeld vrouwen uit het dorp die dat 'bewenen' – het openlijk rouwen - vorm moesten geven. Maar hoe algemeen het misschien ook is beschreven dat Abraham Sara beweent..., Abraham ging dus de tent in om rouw te bedrijven over Sara. Straks gaan wij weer met Abraham de tent uit, want het verhaal gaat verder..., maar laten wij even stil blijven staan en niet te snel de tent uitlopen. *Voor rouw moet je niet weglopen.* Eigenlijk gaat het straks in dit hoofdstuk om iets anders, maar daarom is het des te meer opmerkelijk dat hier eerst expliciet wordt verteld dat Abraham rouwt. Dat is de eerste keer in de Bijbel dat zoiets wordt vermeld. Abraham, de vader van alle gelovigen, geeft ruimte aan rouwen. Ook al moet hij dankbaar zijn voor het jarenlange samenzijn, zoals anderen misschien tegen hem zouden zeggen. Ook al is hij een man en moet hij sterk zijn, wat hij zichzelf misschien zou voorhouden. Ook al moet hij op God vertrouwen dat Hij hem er doorheen zal helpen. Ook al moet er nu heel veel worden geregeld voor 'de dode', zoals Sara in het vervolg wordt genoemd. Hier heeft zij een naam. Is zij iemand, ook al is zij er niet meer. En vanwege deze iemand mag er gehuild en gerouwd worden. Het rouwen moet de ruimte krijgen. Voor de een gaat dat op een heel andere manier dan bij de ander en de een heeft veel langer de tijd ervoor nodig dan de ander. Daarin moet je jezelf vooral niet met de ander vergelijken. Maar

loop er niet voor weg, de tent uit. Abraham beweent zijn levensgezel. Zoals later ook Jezus bij het graf van zijn vriend Lazarus – de kortste tekst in de Bijbel – 'Jezus weende'. Je kunt niet om het rouwen heen. Je moet er doorheen.

Maar dan gaat Abraham vervolgens de tent uit. Want, zoals bij elk afscheid: er moet in korte tijd veel geregeld worden. In het Midden-Oosten is dat nog sterker dan hier bij ons, toentertijd en nu nog steeds. Men begraaft de overledene vanwege het klimaat vaak nog op dezelfde dag. Zo ook is Abraham waarschijnlijk, maar... hij heeft geen graf. Dat is toch wat! Dan leef je jarenlang samen uit die belofte dat God je het land zou schenken, waar je op Zijn aanwijzen naar toe bent gegaan..., maar nu valt er een van beiden weg... en je hebt ondanks die belofte van God, onderstreept met allemaal bijzondere tekenen, nog geen centimeter grond, zelfs niet een graf om de ander in te begraven. Staat hij daar, hoog op leeftijd, zonder zijn levensgezel... en zonder grond om haar aan toe te vertrouwen. Wat moet dat toch een treurige toestand zijn geweest... en wat een vertrouwen moet die Abraham toch opbrengen...!

Maar Abraham gaat dan maar op pad om een graf te kopen. Naast vertrouwen zie ik bij hem ook een bepaalde nuchterheid. 'Bepaalde dingen moeten nu eenmaal geregeld worden'. Ja, zo is het: als gelovige moet je naast je vertrouwen op God, je houvast, ook gewoon keuzen maken en in situaties handelen naar wat mogelijk en verstandig is. Abraham gaat op pad om een graf te kopen.

Als Abraham de eigenaars van het land – de Hethieten – heeft gevraagd om een stukje grond met een graf te mogen kopen, lijken zij hem zeer ter wille te zijn. Maar je moet wel goed luisteren naar wat er over en weer wordt gecommuniceerd, want dit is wel een typisch oosterse manier van handel bedrijven. Heel amicaal, heel royaal – als je tegenwoordig in het Midden-Oosten langs de winkeltjes loopt, zal je nog steeds op dezelfde manier behandeld

worden – *it's a good price, cause you're my friend* – maar luister eens goed wat die Hethieten zeggen (vers 6): 'luister naar ons, mijn heer, u bent een vorst van God in ons midden. Begraaf uw dode in het beste graf dat wij hebben. Niemand van ons zal u zijn graf weigeren om uw dode te begraven'. Wat liefdevol en meedenkend, toch? Nou..., ze willen helemaal geen land verkopen! Ze willen dat Abraham een van hun graven zal gebruiken om zijn vrouw te begraven. Want land dat je verkoopt, dat is weg. Dat zal dan in handen van deze vreemdeling zijn en dat willen ze niet!

Abraham gaat echter door met onderhandelen. Hij wil de volle prijs betalen. Nu, Efron, de eigenaar van het stukje grond dat Abraham op het oog had, zal hem die volle prijs noemen. Het is een prijs om van te schrikken, ook al lijkt Efron te doen alsof het een vriendenprijsje is. Maar zo is het misschien ook wel bedoeld: om Abraham af te laten schrikken. Maar Abraham lijkt niet te schrikken. Abraham pakt onverschrokken zijn zilver-

stukken, weegt het bijzonder hoge bedrag af en betaalt. En zo ging het stuk grond met het graf op Abraham over en werd Abraham eigenaar van een stukje grond in het land Kanaän, het Beloofde Land.

Ik zie hier een aantal mooie dingen in. Ten eerste hoe Abraham alles in het werk stelt om zijn vrouw te kunnen begraven. Er spreekt zorg uit voor het lichaam van Sara. Ze is een 'dode' geworden, zoals ze tijdens de onderhandelingen tussen Abraham en Efron steeds wordt genoemd, maar daarmee is het lichaam van Sara nog geen stoffelijk overschot. Dat laatste is zo'n onbijbelse manier van spreken. Het lichaam is geen overschot, maar hoort helemaal bij onze persoonlijke identiteit. Want: kunstig gemaakt door de Schepper. Bedoeld om straks op te staan in alle volmaaktheid en heerlijkheid, waar wij ons nu geen voorstelling van kunnen maken. Dat lichaam moet gezaaid worden in de akker. Neergelegd worden om te rusten tot de dag van de wederopstanding. Natuurlijk: beeld en werkelijkheid lopen bij begraven door elkaar. Het begraven is allemaal niet zo beeldend, als je het nuchter bekijkt. Immers: een lichaam verteert in de aarde. En graven worden anno nu geruimd. En in sommige situaties is er simpelweg geen mogelijkheid om het lichaam te begraven. Maar ik vind het bijzonder om te zien hoeveel het Abraham mag kosten om zijn vrouw een eigen graf te geven. Dat getuigt van eerbied, respect voor zowel persoon als het lichaam van de persoon. De zorg voor het lichaam, zowel in leven als in sterven, is belangrijk volgens de Bijbel. De mens is immers door God geschapen en bedoeld als mens met een ziel en een lichaam.

De zorg voor het lichaam van Sara, dat is mooi. Wat daarbij ook opvalt, is dat Abraham gelijk die bijzonder hoge prijs wil betalen voor het graf. Ook dat is misschien wel uit liefde voor Sara. Wij herkennen het uit onze tijd wel: begrafenissen kosten heel veel geld, maar ja, je gaat meestal niet afdingen, ook al schrik je soms van wat het allemaal kost. Dat voelt ook raar, aangezien het om de laatste eer van je geliefde gaat. Maar ik zie in dat betalen van die hoge prijs aan grafrechten ook nog iets anders: *Abraham wil niet afhankelijk zijn van Efron en zijn volk*. Daarom koos hij ook niet voor een graf van hen, om dat te mogen gebruiken. En daarom wil hij nu ook niet afdingen op de prijs, zodat niemand zou kunnen zeggen: 'ja, Efron heeft hem gematst hoor!' Het is zoals wij een tijd geleden hebben gelezen over de oorlog die Abraham had gevoerd tegen de koningen die Lot als gevangene hadden meegevoerd. De koning van Sodom wilde Abraham geschenken – de oorlogsbuit - geven, omdat Abraham de vijandelijke koningen had weggejaagd, maar Abraham wilde dat niet. Hij zei: 'ik zweer bij de HEERE, God de Allerhoogste, dat ik niets van draad tot schoenriem toe, ja, niets van alles wat van u is, zal nemen, zodat u niet kunt zeggen: 'ik heb Abram rijk gemaakt'. Nee, Abraham hield zich vast aan Gods belofte: *God zou hem rijk maken*. Geen zelfbedachte slimmigheden. Niet vertrouwen op anderen, hoe goed en vrij Abraham zich ook onder deze landgenoten zich lijkt te bewegen. *God* (en geen ander) zou hem dit land geven en daar hield hij zich aan vast. En daarom betaalt Abraham het volle pond.

En dan het derde over wat hier gebeurt en daar gaan wij dan verder over door: *Abraham wordt met deze koop van het graf tot bezitter van een stukje van het beloofde land*. Ja, wel heel apart natuurlijk: de eerste akker van Abraham is dus een dodenakker. Het eerste eigen plaatsje is een begraafplaats. Maar wel: eigen grond! En daarom wordt deze geschiedenis ook zo uitgebreid beschreven in het boek Genesis, want dit moment is zo belangrijk voor de joden! Hier is namelijk het begin van de vervulling van die prachtige belofte van God: 'Ik zal aan u en uw nakomelingen dit land geven om het in bezit te nemen.' 'Ik zal geven'. Ja, Efron sprak ook drie keer over 'geven': 'ik zal geven, ik geef het u'..., maar nee: *God geeft!* En dat wordt hier nu werkelijkheid. Dit is het begin. Dat land, waar in de eeuwen daarna zoveel om te doen is geweest, waar zo bijzonder veel om is gestreden, het land waaruit men als volk is verdreven, waarna men ook weer mocht terugkomen, waar anno nu – 75 jaar na de stichting van de staat Israël – nog steeds zoveel discussie en verwarring over is..., deze landbelofte werd hier bij het overlijden van Sara voor het eerst een stukje werkelijkheid. Vandaar dat dit vreemde hoofdstuk – een verhaal waarin over een graf wordt onderhandeld - zo kostbaar is voor de joden en daarom minutieus, van moment tot moment is beschreven. En daarom eindigt het hoofdstuk ook zoals het eindigt. Niet met: 'en Sara werd zo en zo begraven' Nee, het eindigt met: 'zo ging de akker met de grot die daarop gelegen is als een eigen graf over van de Hethieten op Abraham.' Abraham werd eigenaar van een stukje van het beloofde land!

Maar dit vraagt dat je verder kijkt en breder kijkt dan het moment. Want als je alleen deze geschiedenis zou hebben, 'het laatste afscheid van Sara', dan vind ik het een bijzonder triest verhaal. Zijn vrouw moeten verliezen en dan nog niet eens een stukje grond hebben om haar te begraven. 'God, is dit de manier waarop het met ons moet eindigen? Moet het nu zo?' En als Abraham daarbij terug zou hebben gekeken op zijn leven, tja, hij was rijk hoor! Ontzettend veel bezit. En hij zou ook wel zijn mooie momenten hebben gehad. Maar toch: altijd nog een vreemdeling. Nog steeds geen gezin voor Izak. Was dit het leven? Was dit alles? En was dit dan het einde? Maar Abraham – en ik denk echt dat hij dit zelf ook steeds voor ogen heeft gehouden – zag meer dan zijn eigen leven. Hij zag *Gods werk...* door zijn eigen leven heen... maar ook veel breder en veel grootser dan zijn eigen leventje... en daar hield hij aan vast. *Gods belofte waren groter, van langere duur en veel meer omvattend dan zijn eigen leven*. Dat vind ik zo belangrijk! Gods belofte zijn groter, van langere duur en veel meer omvattend dan ons eigen leven. En dat kon Abraham helpen om die begrafenissen van zijn vrouw ook in een grootser perspectief te zien: het was meer dan een afscheid. Abraham moest zichzelf niet verliezen in dat moment. Want dit droevige moment was tevens – wonderlijk, maar waar - een nieuw begin. Gods belofte werd tijdens deze begrafenissen een heel klein stukje vervuld. God zou verder gaan. God ging verder. Met Abraham. Maar ook na Abraham zou God verder gaan. Abrahams leven vormde een klein stukje van dat grote geheel van Gods plannen, van Gods werk, van Gods Koninkrijk.

Zouden u en ik steeds zo naar ons leven proberen te kijken? Mijn leven, uw leven, vormt een heel beschei-

den onderdeelje van Gods grote project. Ons leven heeft niet altijd een mooi begin, een goede afsluiting en een zinvolle invulling daartussen. Het leven is vaak onaf. Heel dubbel ook. En zo betrekkelijk. En toch zijn wij mensen vaak nog zo ontzettend bezig met ons eigen leven, moet het leven van moment tot moment zinvol zijn, betekenisvol, met veel moois, zonder pijn, willen wij het tot zoiets groots en moois maken. Abraham en Sara..., als je alleen naar hun leven en hun huwelijksjaren zou kijken, wat stelde het voor? Volgens mij hebben ze vaak heel geen leuk leven gehad en ging het de meeste tijd gewoon zoals het ging. En uiteindelijk stierf Sara zonder haar kleinkinderen te zien in een onbekend land, zonder dat haar familie afscheid had kunnen nemen. *Maar haar leven was opgenomen in Gods werk, in Gods plan...* en dat – *alleen* dat misschien! – maakte haar leven betekenisvol. Zelf had ze dat niet eens meer meegemaakt. Ze stierf, misschien zomaar weggeglip uit het leven. Pas de aankoop van haar graf ontsloot een diepere betekenis van haar leven: Gods belofte werd heerlijk vervuld. Maar toen was ze er zelf al niet meer...

Ik zou daarom tegen mijzelf en tegen u willen zeggen: probeer breder te kijken dan je eigen leven. Blijf niet te veel, blijf niet te lang naar je eigen leven staren. De Bijbel geeft ons zo'n zoveel grootser en breder perspectief. Probeer daarom steeds weer je focus te verleggen: niet alleen het nu, je situatie, jezelf..., nee...: God..., Zijn werk..., Zijn plan, Zijn kerk..., Zijn Koninkrijk..., Zijn belofte... En ook: Zijn toekomst.

Zijn toekomst. Daardoor kreeg dat stukje grond waar Sara nu werd begraven, dus een veel diepere betekenis. In het licht van Gods toekomst was deze begrafenis niet slechts het laatste afscheid – dat was het ook – maar dit laatste afscheid was tegelijkertijd een eerste begin. Want: Gods beloften van het land werden vervuld. Uit deze dodenakker ontsproot een nieuwe toekomst. ... Nu, dit is het grote thema van het leven van Abraham en Sara: leven vanuit Gods beloften. Samen leven gericht op Gods toekomst. Zelfs de allerlaatste handeling voor Sara – het kopen van een graf voor haar – kreeg een diepere betekenis vanuit Gods toekomst, vanuit de vervulling van Gods beloften: het graf werd de eerste tastbare vervulling van Gods belofte dat Abraham dit beloofde land zal bezitten. Nu, zo was het hele leven, tot en met het laatste einde dus, vervuld van die door God beloofde toekomst.

Ook in het Nieuwe Testament worden wij opgeroepen om alles van ons leven, alles van het nu vanuit Gods toekomst te bezien. Eén Bijbeltekst ter illustratie (Kolossenzen 3, vanaf vers 2): bedenk de dingen die boven zijn, niet die op de aarde zijn, want u bent gestorven en uw leven is met Christus verborgen in God. Wanneer Christus geopenbaard zal worden, die ons leven is, dan zult ook u met Hem in heerlijkheid geopenbaard worden.'

Leef vanuit die toekomst! Leef gericht die toekomst. Dat betekent niet dat de dingen van het nu helemaal geen waarde hebben... en dat wat je nu meemaakt vooral geen naam mag hebben. Nee, maar alles krijgt in het licht van de toekomst juist een andere waarde, een diepere betekenislaag, een vaste grond.

Ik merk bij mijzelf en ook bij anderen hoe die toekomst van God vaak echt wel een onderdeel van het geloof vormt – eigenlijk hoef ik u misschien niet eens te

vertellen dat die toekomst van God heel belangrijk is – maar ondertussen is deze geloofswaarheid lang niet altijd tot in alles van ons bestaan doorgedrongen en worden wij soms zo sterk door de dingen van het nu en door de situatie van het nu, en onze verwachtingen in het nu gevangen genomen. Is ons denken en voelen net zo horizontaal als dat van ieder ander. Die toekomst die God in Christus heeft beloofd blijft zo vaak een los onderdeel van het geloof – herkent u dat? - iets waar je zo nu en dan over zingt in de kerk..., of waar je weer bij wordt bepaald bij een overlijden..., of waar je naar zoekt als je andere dingen even kwijt bent... Maar als die toekomst van God heel ons denken en voelen, willen en verlangen zou doortrekken, dan zou dat ons nog zoveel meer kunnen geven. Hoop! Uithoudingsvermogen. Troost. Relativeringsvermogen. Vreugde. Een heel andere manier van leven.

Het hele leven van Abraham en Sara – ook met alle dieptepunten, alle menselijke missers en rare afslagen – werd gedragen door Gods toekomst. Hun leven was niet toekomstbestendig, goed verzekerd enzovoort zoals wij ons leven vorm geven. Nee, het leven van Abraham en Sara was een bont geheel van allemaal verschillende ervaringen, goede momenten, zonden, groeimomenten, stagnatie, onzekerheden, open eindjes enzovoort. Maar de toekomst van God, *dat* maakte dat hun leven bestendig, bestand was tegen heel veel dingen en situaties.

Leeft u echt vanuit die toekomst van God? Vanuit Zijn beloften? Het Koninkrijk dat in Christus is gekomen en dat zal komen? Of dreigen onze situaties, onze omstandigheden, het te winnen van ons geloof in Gods toekomst? Dreigen onze verwachtingen van dit leven het te winnen van onze verwachting van Gods toekomst?

In deze preek over Abraham ging het over het kopen van een graf. Gewoon iets uit het dagelijks leven gegrepen. Maar iets wat ook gelijk de hardheid, de heftigheid en de eindigheid van het bestaan laat zien. Maar dit specifieke graf dat Abraham voor Sara kocht liet meer zien. Het liet ons zien dat rouwen tijd en ruimte vraagt. Het liet ons zien hoe goed het is om zorg te besteden aan het lichaam, ook als de ziel eruit is. Het liet ons zien hoe kostbaar een laatste afscheid is, maar dan kostbaar in een dubbele betekenis. Maar het liet ons ook zien dat wij in het geloof verder mogen kijken dan ons eindige leven. Ons leven mag ingebed zijn in Gods grote plan met deze wereld. Laten wij breder en verder kijken dan ons kleine, soms zo ingewikkelde leven. En laten wij ook vooruit kijken. Samen met Abraham en Sara, die heel hun leven onderweg waren richting Gods toekomst. Onderweg. Als pelgrims.

*Door de nacht van strijd en zorgen
schrijdt de stoet der pelgrims voort
Vol verlangen naar de morgen,
waar de hemel hen verhoort.*